

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

57. Quæstio, quam ordimur olim mihi à magnis Theologis agitata fuit
Vtrum hæres ab intestato teneatur in foro conscientiae soluere legata in
testamento minus solemni relictæ? Et quid, si legata sint ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

cationem. Hæc autem conditio non ineundi secundas nuptias, non significat amittendum esse legatum per fornicationem, sed per nuptias.

6. Verum quidem est viduam fornicantem intra annum luctus ex iuris dispositione amittere legatum & alia ex prioris viri largitione siue inter viuos, siue in vltima voluntate obventa. Hæc autem dispositio lex poenalis est, ac proinde non amittitur in prædicto casu legatum ante sententiam. Sed de his poenis non lubeundis ante sententiam, ergo.

7. An verò legatum sub conditione non transeundi ad secundas nuptias amittatur per secundas nuptias inualidas (quicquid alij reclament) respondeo in foro conscientie non amitti, quia non præstat impedimentum, quod de iure non fortitur effectum, vt habetur Regula Non præstat de reg. iuris in 6.

8. Sed quid dicendum quando secundum matrimonium nondum fuit consummatum? respondeo non amitti. Ratio est quia nomine nuptiarum seu matrimonij in materia odiosa seu poenali solum intelligitur matrimonium consummatum. Et hæc omnia docet Sanchez vbi supra disp. 90. cum Dicastillo.

9. Ex his ego olim consului feminam transeuntem ad secundas nuptias, si postea maritus non consummato matrimonio intraret in Religionem, posse consequi legatum à priori marito ei relictum cum conditione, si non transiret ad secundas nuptias ex ratione superius adducta.

RESOL. LVI.

Quis habebat facultatem distribuendi legatum ducentorum ducatorum alicui Monasterio Regularium sibi bene visos? elegit Monasterium, cui ipse debebat centum auros cum pacto, vt dictum debitum remitteret, quasi ius à me, an licite hoc facere poterit?

Et pro firmenda doctrina huius questionis alius similis casus adducitur, videlicet, quidam homo erat debitor quinquaginta ducatorum famula, quæ ei inseruiuit, & ex alia parte tenebatur singulis annis ex vi legati distribuere centum ducatos pro maritandis puellis, quæritur, an possit, tuta conscientia iniire hoc pactum cum famula, nempe, quod dimittat ei quod debet ratione seruitij præstiti, & ipse applicabit ei legatum centum ducatorum quando ipsa contraheret matrimonium?

Et Supponitur famulam vere esse egenam.

Ex quo cur sim inferitur, quod Thesaurarius alicuius Principis, vel procurator, seu famulus alicuius Domini, infcio ipso potest cum Domini pecuniis, quas ad expendendas, vel conservandas habet, negotiari, & lucrum in suam utilitatem vertere. Et part. 10. tr. 3. & Misc. 3. Ref. 45.

§. 1. Tunc ego affirmatiue respondi; sed nullum habebam in terminis Auctorem; nunc inuenio doctum, & amicissimum Carolum de Baucio, de *Miscellaneis Casuum Conscientie* tom. 2. opus. 3. 273. vbi sic ait: Quidam homo est debitor quinquaginta ducatorum famula, quæ ei inseruiuit: ex alia parte tenetur singulis annis ex vi legati distribuere centum ducatos pro maritandis Puellis, an possit tuta conscientia iniire hoc pactum cum famula, nempe, vt remittat ei quod debebat ratione seruitij præstiti, & ipse applicabit ei legatum centum ducatorum, quando ipsa contraheret Matrimonium? Respondeo posse tuta conscientia debitorem quinquaginta ducatorum iniire hoc pactum, & recipere donationem dictorum nummorum à dicta famula, si ipse applicabit ei legatum centum ducatorum, quando famula contrahet Matrimonium; quia nulla iniustitia interuenit in hoc contractu, nam suppono famulam esse verè egenam, & non teneri di-

Tom. V I.

tribuente potius vni, quam alteri mulieri hoc legatum applicare, sed esse in sua potestate illud distribuere cui vult: ergo quod ex applicatione huius legati distribuente oriatur utilitas, hoc est per accidens, & est fructus suæ industriæ, nempe ex re aliena colligere utile; vt colligitur ex Doctoribus quos citat, & sequitur Diana, part. 1. tractat. de Contractibus, ref. 32. vbi docent quod Thesaurarius alicuius Principis, vel Procurator, seu Famulus alicuius Domini infcio ipso, potest cum Domini pecuniis, quas ad expendendas, vel conservandas habet, negotiari, & lucrum in suam utilitatem vertere. Hucusque Baucius, cui libenter adhareo.

Quæ hîc est
supra in tr. 3.
Ref. 145.

RESOL. LVII.

Quæstio, quam ordimur olim mihi magnis cum Theologis agitata fuit: Vtrum hæres ab intestato teneatur in foro conscientie soluere legata in testamento minus solemniter relictæ? Et quid si legata sint ad pias causas?

Et ex doctrina prædictæ questionis aliqua alia inferuntur circa hoc.

Et tandem late explanatur, quod leges, quæ irritant legitimos contractus habent pro fine bonum commune, & quæcumque cesset finis legis in particulari, semper eius obligatio firma manet. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 75.

§. 1. Teneri putat Paulus Comitulus in resp. mor. l. 7. tota quæst. 8. Angelus, Tabiena, Syluester, Adrianus, Medina apud Lessium, vbi infra, n. 14. D. Antonius part. 3. titule 10. capit. 3. §. 14. & dicit communiter Iason. in lege si post diuisionem, numero 5. Codice de iuris, & facti ignor. Bald. legum quibus. Codice eodem, Imola, Alexand. in leg. nemo potest. ff. legat. 1. Teneat etiam hanc sententiam Filiucius quæst. mor. tom. 2. tractat. 34. capit. 7. numero 150. Molinellus in summ. tom. 2. tractat. 13. capit. 2. num. 147. Homobonus parte 1. tractat. 7. capite 19. quæstione 188. Mantica de coniect. vltim. volum. lib. 2. titul. 14. numero 10. Molina de iust. tom. 1. disp. 81. Lessius, & Malderus, vbi infra, & Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 2. capite 7. sectione 1. numero 105. Et ratio est: quia, cessante fine legis, eiusdem legis cessat obligatio; sed illæ leges, quæ in testamentis præcipiunt aliquas iuris solemnitates, solum hoc faciunt ad euitandas fraudes, & dolos: ergo, vbi ista non interfuerint, leges ipsæ non obligabunt; atque ex consequenti illa testamenta erunt valida in foro conscientie.

Sup. coniectis
in hac ref.
supra in Ref.
27. §. Posset.
post me-
dium, à vers.
Ex quibus
vique ad
ver. Quarto;
& in aliis
eius not. sig-
nater pro
contentis in
§. seq. huius
Ref.

2. Ex his inferit Reginaldus, & alij, vbi supra, primò, heredem ab intestato, si sciat defuncti voluntatem, quæ alterum constituerit heredem, aut ei aliquid legarit testamento minus solemniter, teneri in conscientia tali restituere hereditatem, & legatum soluere. Secundo, si ea de re fuerit dubius, teneri propter dubium cum illo altero componere: nam, cum nec ipse, nec alter ille, adhuc cœperit possidere bona fide, par est in dubio vtriusque conditio. Tertiò si hæres ipse ab intestato hereditatem; aut legata retineat, illi quibus per testamentum minus solemniter fuerit aliquid relictum, possunt seruatis debitis conditionibus, vti compensatione. Ita ille ex Molina, & aliis.

Sup. hoc ibi
& in vers.
Primo. & in
alia Res. eius
not. & infra
in §. Dico.
huius Ref.
Et pro Se-
cundo huius
textus ibidem
vers. Secun-
do. &c.

3. At ego cum Maldero in 2. tractat. 1. c. 11. dub. 5. Lessio lib. 2. c. 19. dub. 3. n. 30. Ioan. de la Cruz. in direct. conf. part. 1. precept. 7. 9. 1. art. 5. dub. 14. concl. 3. putò, contrariam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi, quam sequuntur, & docent Couarruías. c. 10. de testam. n. 12. Bonac. de contract. disp. 3. 9. 1. punct. 1. n. 5. & seq. Valerius in different. vtriusque fort. vers. legatum disp. fer. 6. numero 2. Vega in sum. tom. 2. capite 114. cas. 2. 149. §. Tercio.

Et pro tertio
huius textus
ibidem, vers.
Tertio. &
magis late
in to. 8. tr. 1.
ref. 18. §. sic.
& in Ref. 19.
§. Dices. ad
lin. 8. & §. vlt.
ad medium,
vers. At vero,
& hic supra
in tr. 3. Ref.
149. §. Tercio.

M m 3

Beia in resp. cas. conf. ien. p. 1. cas. 53. Petrus de Aragon. in 2.2. q. 62. art. 4. ubi agit de dominio fol. mibi 105. Salas de legib. lib. 1.4. disp. 16. sect. 12. n. 52. Salomius in 2.2. tom. 1. q. 61. sec. 9. de dominio art. 4. fol. 159. Naldus in sum. ver. res. n. 8. Bannet de iust. q. 62. disp. 5. de translat. domini fol. mibi 100. Becanus in sum. theol. to. 2. tr. 3. c. 6. n. 4. c. 6. el. 4. n. 6. in fin. regula 5. & Valquez in Opus. de testam. cap. 3. dub. 1. n. 4. & in p. 2. to. 2. disp. 163. c. 5. n. 36. & 37. qui citat Gomez, & Padillam, Viros doctissimos.

Sup. conten-
tis in hoc
in Ref. §. &
ver. not. pri-
ma & secun-
de huius res.
pro dictis
casibus.

4. Dico igitur primò contra Reginaldum, & alios, ubi supra, heredem ab intestato non teneri quidquam tradere heredi instituto in testamento minus solemni, nec solvere legata facta in tali testamento, dummodo non sint facta ad pias causas. Secundò, nec teneri facere compositionem iuxta quantitatem du-bij. Tertio, cum, cui legatum relictum est, non posse vii occulta compensatione. Ex his duabus opinionibus, quam maluerint, eligant Confessarii, & ita in multis casibus occurrentibus sedabunt multos scrupulos.

5. Ad argumentum in principio positum responde-tur, quòd finis legis dupliciter potest cessare, aut in communi, aut in particulari. Quando cessat primo modo, cessat obligatio legis: non autem, quando cessat in particulari. At verò legis, quæ irritant illegitimos contractus, ut in casu nostro, habent pro fine bonum commune: & sic, quamvis cesset finis legis in particu-lari, semper eius obligatio firma manet. Ita commu-nis sententia DD. Valquez in 2.2. tom. 2. disp. 163. c. 3. n.

Sup. hoc su-
pra in tr. 1.
Ref. 70. & in
aliis eius
not.

1. & Opus. de redd. c. 2. §. 2. dub. 1. n. 1. Suarez de le-gib. lib. 3. c. 23. lib. 3. c. 24. & lib. 6. c. 7. & 9. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 15. num. 37. & de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 3. n. 7. & 9. Salas tr. de censib. dub. 8. n. 11. & de legib. tract. 14. disp. 10. sect. 4. n. 19. & disp. 16. sect. 7. n. 14. Co-ninch de Sacr. disp. 7. dub. 9. n. 86. & disp. 19. dub. 14. n. 144. Reginaldus in praxi tom. 1. lib. 3. c. 18. q. 3. n. 180. Rebullius de oblig. iust. part. 2. lib. 11. q. 1. n. 7. Molina de iust. to. 1. disp. 81. ad 3. argum. secunda sententia. Bonaci-na de legib. disp. 1. q. 1. punct. ult. §. 2. n. 1. & seq. & d. 10. q. 1. punct. 8. §. incident. num. 13. Pitigianus in 4. sent. to. 2. dist. 15. q. 2. art. 3. Sayrus in clavi regis, lib. 3. c. 1. num. 6. & c. 7. n. 12. & 13. Felicianus de censib. tom. 2. lib. 1. c. 8. n. 6. Couat. in 2. part. Decret. c. 6. §. 9. n. 8. Sarmiento lib. 3. sect. 1. interpr. c. 12. n. 8. Petrus de Aragon. in 2.2. q. 62. art. 4. sicut probabiliter aliqui contrarium asserant. Ex his omnibus apparet, contractum nullum iure humano in foro exteriori, esse etiam nullum in foro conficien-tiæ. Sed ad ornatum presentis questionis vide etiam, extra DD. citatos, Fernandez in examine Theol. moral. part. 1. c. 17. §. 2. n. 14. Naldus in summa, verb. Testam. n. 1. Sorum de iust. lib. 4. q. 3. art. 3. Suarez de legib. lib. 3. c. 24. n. 9.

RESOL. LVIII.

An heres constitutus in gravi necessitate excusetur so-lutione legati pro Missis celebrandis pro animabus Purgatorij?

Et an elemosyna largienda pauperibus possit applica-ti pro Missis celebrandis ad subleuandas animas Pur-gatorij?

Et an beneficiarius omittens horas canonicas satisfaciat, si elemosyna non distribuat pauperibus sed celebret Missas pro animabus Purgatorij? Ex p. 7. tract. 10. & Misc. 1. Ref. 14.

§ 1. SUppono heredem excusari à solutione le-gatorum, si in valde gravi necessitate sit constitutus, licet non sit extrema; quia in tali casu, non est illicitum succipere à diuitibus, si aliter grauis illa necessitas aueriti non possit, ut docet Nauar-

Sup. hoc in

ra de Restitut. libro tertio, capite primo, num. 75. & alij. Et licet aliqui & rectè hoc limitant, nisi legatarius sit in pari necessitate, tamen probabile contrarium existi-mat Lessius libro secundo capite decimo-sexto, dub. 1. n. decimo nono, dummodo debitor in illam non se conie-cerit necessitatem. Hoc supposito respondeo ad casum propositum negativè, quia Animæ existentes in Purga-torio patiuntur grauissimam & extremam necessi-tatem, & idèd heres teneatur solvere legatum pro Missis ad earum lenamen relictis, non obstante quod ipse sit constitutus in gravi necessitate victus, aut status muta-tionis. Et ita docet Mazuchellus tractat. de Cas. reserua-tione secunda. cap. 20. questione 2. num. trigesimo octavo, qui etiam capite decimo-tercio, difficult. 4. n. 19, tenet, quod Animæ Purgatorij includantur sub nomi-ne pauperum, & idèd elemosyna largienda pauperibus potest applicari pro Missis celebrandis ad subleuandas Animas Purgatorij. Hinc Suar. de Religione tomo secun-do, lib. 4. cap. 30. num. 18. Filliucius tom. 2. cap. 23. & num. 324. & alij putant Beneficiarium omittentem Horas Canonicas satis facere, si elemosynam non di-stribuat pauperibus, sed celebret Missas pro animabus Purgatorij.

De Testamentis Tempore pestis.

RESOL. LIX.

An Confessarius tempore pestis debeat facere, et moribundus testetur, etiam si non adsint testes sufficiens?

Et an tempore pestis testamentum, ut sit approbatorum in foro exteriori, indigeat solemnitate testium? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 123.

§ 1. VIdetur negativè respondendum, per ea, quæ quæ docet Fulgofius, Paulus, Alexander, & Corneus in l. fin. Codice de testament. & in l. conf. ciuntur. §. 1. ff. de iure codicillorum, per quæ iura doce-mur, quòd si casu, vel necessitate testes reperi non possint, corrumpit testamentum. Tenuit etiam hanc opinionem Alexand. consil. 78. numero 16. lib. 2. pro-ut refert Ripa de peste, in privileg. vltim. vol. numer. 7. Marcus Antonius in §. sed hac quidem, Institutione de testament. numer. 23. cum seq. Gomez in l. 3. Tauri, numer. 48. Burg. de Paz plures referens in libr. 3. Tauri, n. 655. Vide etiam Afflictum dec. 28. num. 2. & Boëtium decif. 228.

2. Sed his non obstantibus in tali casu confes-sarius faciat ut moribundus disponat ea, quæ in con-scientia teneatur, & quæ vult, nam tale testamentum esse validum, docent Baldus, Salicetus, & Iason leg. fin. Codice de testament. Ripa numero 11. Parillus lib. 2. consil. 2. num. 6. & ita fuisse decium in Senatu Lusitano, testatur Gama decisione 81. & decisione. 310. & hanc sententiam mordicus sustinet Pegadus in telet. ad l. inter cetera. de lib. & posthum. part. 2. capite 1. §. 2. Sed non desinam hic apponere verba Malderi in 2.2. tractat. capite 11. dub. 6. ubi sic asserit. Quæres an tempore pestis testamentum ut sit proba-torium in foro exteriori indigeat solemnitate testium? Respondet Inl. Clarus questione 57. tunc loco septem testium sufficere quinque, si testator verè sit peste correptus, & plures accedere agrè vellent, & hac est communis opinio, ut testatur Decius apud eundem. Clarum; qui tamen fatetur non deesse, qui teneant quòd tunc duo sufficiant, quod sanè probabile est modo.